

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

26 Cui sit facienda restitutio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

fit causa finalis, sed tantum causa impulsiva, tunc non reuocatur etiam cessante modo, *vt colligitur ex l. Mutius. ff. de Manumissionibus.*

Ex dictis colligitur quid sit dicendum, quando donatio est sub modo in fauorem causae piae: Nam si dabitur sit, an modus adiectus sit causa finalis, an impulsiva tantum, iudicandum est in fauorem piae causae, ita vt pia causa iudicetur tunc tanquam finalis causa.

Tertio quaeritur, An demonstratio donationi, vel contractui adiecta, si falsa sit, reddat contractum nullum? De hoc Siluester *verb. Conditio. quest. 7.* Et dicimus primo, quandoque apparet siue constet de re legata, vel donata per verba praecedentia, tunc licet demonstratio sit falsa, non est irrita donatio. Gratia exempli, si quis dicat lego, aut dono uxori vestem meam purpuream, quae eius causa facta est, valet legatum, licet non sit eius causa facta, quia dare legata, ex voluntate legantis constat, *vt colligitur ex l. Mut. ff. de Auro. & argenteo.* Item si dicat quis: lego, vel dono centum, quae in dotem accipit, licet falsum sit esse centum, valet legatum, similiter, si dicat quis: lego decem, quae sunt in arca, valet legatum, etiam si solum sint quinque. Secundo quando de re legata, vel donata non constat, nihilominus, quia nulla est, tunc falsa demonstratio reddit nullam donationem, vt colligitur ex praedicta lege. Q. Mutius. Vt si dicat quis: lego uxori meae vestem, quae eius causa parata est, si nihil sit paratum, legatum non valet. Idem si dicat, lego dotem, si nihil sit in dote. Eodem modo, si Caius dicat, Titium filium meum heredem instituo, si nullus ad sit Caii testantis filius: Ita etiam, si dicat lego decem, quae sunt in arca, si nihil sit in arca. Idem est si dicat: Lego Titio decem, quae Caius mihi debet, si Caius nihil debeat, legatum non valet. Idem pariter est, si dicat: lego Titio bouem meum, si non est bos, sed equus. Valeret tamen si de voluntate constaret, vt pote, quia equum illum communiter vocare solebat bouem. Idem quoque e conuerso valeret, si diceret: lego hunc equum, & est bos. *l. Quia extrinsecus de Verb. oblig.* quia per demonstrationem quasi digito factam constat de corpore. Ad eundem modum valeret, si diceret: Instituo heredem Titium fratrem meum, cum tamen non sit frater, sed communiter tamen solebat eum appellare fratrem.

Quaestio hic esse poterat quinta, An acquisita per legitimum praescriptionem sint in conscientia restituenda? Item sexta, an acquisita per contractum, cui deest debita iuris solemnitas, sint restituenda in conscientia? Septima, item, An acquisita per venationem, vel piscationem prohibitam, sint in conscientia restituenda? Item octaua, an qui ligna caedunt, vel animalia pascunt, sint obligati in conscientia ad aliquid restituendum? Item nona, an qui gambellas, vel tributa defraudant, debeant aliquid in conscientia restituere? Verum de his omnibus diximus in tractatu de Domino rerum, acquirendo, vel amittendo. Decima rem quaestio esse poterat, an sint in conscientia restituenda bona perditia, vel inuenta ab alio? Item bona derelicta, & occupata ab alio? Item bona aliena permixta? Item bona vacantia? Item bona mixta? Item bona incerta? Item thesauri incerti? sed de his omnibus dicemus infra.

Quantum sit restituendum.

CAPVT XXXV.

REGLA generalis est, tantum debere restitui, quantum satis est ad aequalitatem, vel debiti, vel damni dati compensandum: ita vt si quantitas debiti, vel damni illati est certa, tantum debet restitui: Si vero est incerta, restitui debet tantum, quantum iudicabitur arbitrio prudentis, & boni viri, consideratis omnibus circumstantiis rei, loci, temporis, & personae, vt fieri debet in restitutione famae, honoris, homicidij, fructuum speratorum, & latro-

rum, seminum, iurium, lucri cessantis damni emergentis, & similibus. *l. Certi conditio. ff. De rebus cred. Instit. de Verbo. obligat. in principio. & l. 1. C. de Sententi. quae de eo, quod interest, Nauar. cap. 17. num. 27.*

Primo quaeritur, Quo modo sint restituendi fructus rei alienae? De hac quaestione diximus in primo capitulo. vbi diximus de fructibus restituendis tam a possessore bona fidei, quam mala; quae distinguenda videbantur.

Secundo quaeritur, An, & quo modo lucrum cessans sit restituendum? De hac quaestione dictum est in tractatu de Delictis, cum de Vltura ageremus.

Tertio quaeritur, An, & quo modo damnum emergens sit restituendum? Huic etiam quaestioni responsum est loco supra citato.

Quarto quaeritur, Quando, & quo modo rei alienae aestimatio sit restituenda, quando ea res perijt, deteriorque facta est apud morosum, quem vocat Canonista, debitorem? De hac quaestione supra in capitulo primo.

Quinto quaeritur, Quando, & quo modo is, qui impediit alium a consecutione alicuius boni, restituere teneatur? De hac item quaestione supra in eodem capitulo.

Sexto quaeritur, Quando, & quo modo impensa, & emolumenta, quae a Iuriconsultis Meliorationes appellantur, in re aliena facta detineri in conscientia possint? De hac etiam quaestione dictum est eodem primo capitulo, vbi etiam distinguimus de impensis, & emolumentis in re aliena factis a bona, & mala fidei possessore.

Cui sit restitutio facienda.

CAPVT XXXVI.

DE hac re tractant Theologi, & Canonistae. S. Thomas 2. 2. *quest. 62. art. 5. & 8.* Caietanus eo loco, Paludanus in 4. *Distinct. 15. quest. 2. art. 4. dub. 3.* Scotus eod. lib. *& Distinct. quest. 2. art. 4. §. 4.* Gabriel eod. lib. *& Distinct. quest. 2. art. 3. dub. 3.* Medina de rebus restituendis *quest. 3. causa 16.* Sotus lib. 3. de Iustitia *quest. 7. art. 1. ad tertium.* Couarruias in Reg. peccatorum par. 3. §. 1. nu. 3. Nauar. in cap. 17. num. 92. *& 93.* Siluester *verb. Restitutio 8. quest. 2. 3. 4. & 5.*

Notandum est, inter omnes conuenire, rem alienam, siue male acceptam, siue male retentam, siue bona fide acceptam, ac retentam, esse restituendam Domino. Per Dominum autem intelligitur is, qui habet rei dominium, & proprietatem, vel habet quasi dominium, vel habet vsum fructum, vel vsum, vel possessionem. Domini autem nomine accipitur in praesentia administrator, procurator, dispensator, custos, qualis est pignoris, pecuniae depositarius, commodatarius, curator, tutor, & omnis, qui iusto titulo rei alienae est possessor, qualis est sanctorum vestis efficienda, & lotor lauanda vestis. Nauar. cap. 17. num. 28.

Primo quaeritur, Cui sint bona incerta restituenda? Notandum est, in praesentia bona incerta appellari ea, quorum Dominus ignoratur: Item & ea, quorum quantitas, & summa quae est restitutioni obnoxia, est incerta: Item & ea, quae perditia sunt inuenta ab alio, & tamen Dominus ignoratur. De his est nobis sigillatim dicendum. Ac primo de his, quorum Dominus ignoratur. De quibus conuenit inter omnes, primo esse diligentiam adhibendam ad inueniendum Dominum rei: quia non adhibita, etiam si res pauperibus detur, debet iterum restitui Domino res data pauperibus; si Dominus comparuerit, & sibi imputet secundam restitutionem, si donauit pauperibus diligentia non adhibita, quia non quaesuit Dominum rei, cum posset alioqui commodate quaerere, quem proculdubio si quaesisset, inuenisset. Ex quo sequitur non esse obligationem restituendi, si res est semel data pauperibus post diligentiam adhibitam in quaerendo Domino rei.

Item conuenit inter omnes, quandoque quaesitus est Domi-

Dominus diligenter, & non appareat, quis sit, tunc rem esse expendendam in usus pauperum. Item quando noui rem esse Titij, vel Caij, vel Seij, ignoro tamen in particulari cuius sit, tunc res non danda pauperibus, sed diuidenda est inter Titium, Caium, & Seium.

Verum difficultas est, quo iure sit pauperibus restituenda, iure naturali, an vero tantum positio humano? Duæ sunt opiniones, Prima asserit, esse restituendam pauperibus iure naturali: tum quia ius naturale dicitur, ut res huiusmodi incerta restituatur Domino, meliori modo quo potest: sed non potest restitui Domino aliter, quam in pauperibus: tum quia ius naturale dicitur, ut restituatur in bonum, & utilitatem Domini, quod sit, si restituatur pauperibus. Item quia ius naturale dicitur, eiusmodi rem esse restituendam: sed non adest alius, cui ea res possit restitui, nisi pauperes, qui loco Domini succedunt. Ita videtur docere S. Thomas, Paludanus, Siluester, Caietanus, Medina, & Couarruias locis supra citatis.

Secunda opinio vult, esse restituendam pauperibus tantum ex vi positio iuris humani, non naturalis. Ita Sotus loco citato, inde probans, quod aliquando fieri potest, ut res perita sit Turcæ, vel Saraceni, vel alicuius alterius Pagani, qui sit infidelitate mortuus, cui nihil prodesset pauperibus facta restitutio. Item, quia si iure naturali debita esset pauperibus huiusmodi res amissa, difficile esset quo pacto Papa, aut Respublica posset eam alijs vibus applicare. Item, quia ius naturale solum dicitur, huiusmodi rem restitui debere, non tamen dicitur, cui sit restituenda: Sicuti etiam ius naturale dicitur puniri debere homicidas, adulteros, fures, non tamen dicitur in particulari hac vel illa pena esse puniendos, sed reliquit lex naturalis, ut à Principe, vel Republica pena statueretur. Vnde concludit Sotus, ex vi iuris naturalis huiusmodi rem debere restitui, sed constitutum esse iure humano Principum Christianorum, ut expendatur in pauperum usus: quo etiam iure posset constitui, ut expendatur in usus communes Respublicæ, & ut applicaretur etiam sisco Regis, & Principis.

Dices, quid si nulla esset Principis, vel Respublicæ constitutio, definiti enim cuiusmodi bona incerta? Respondetur iuxta opinionem Soti, tunc esse ipsam bonis iudicandum, ac si essent bona vacantia, de quibus infra dicemus: & proinde in conscientia retinere non posset sibi is, qui ea restitueret debet, cum aperte sciat esse aliena, licet ignoret cuius bona sint, & consequenter iure naturali manerent subiecta dispositioni Respublicæ, vel Principis, ut applicaret ea ijs vibus, quos necessarios, & viles esse iudicaret. Et hæc opinio est verior, ac probabilior.

Secundo queritur, An talis, quam dixi, restitutio fieri debeat pauperibus, melioribus euldem oppidi, vel loci? Respondetur, non esse opus ex vi præcepti. Nauarrus cap. 17. num. 93. Siluester verb. Restitutio s. quæst. 3. Quæres, an in huiusmodi bonis incertis, quæ sunt restituenda pauperibus, Episcopi auctoritas requiratur, ita ut eius auctoritate fieri debeat restitutio? Duæ sunt opiniones: Prima asserens, auctoritate Episcopi fieri debere restitutionem, siue auctoritate Ordinarij. Ita Hostiensis, & Andreas, & alij tam Canonici, quam Ciuilibus Jurisconsulti, quos refert Siluester loco supra citato, quibus accedere videtur S. Thomas in 4. Dist. 15. quæst. 1. art. 5. quæst. 4. ad tertium; Richardus eod. lib. & Dist. art. 5. quæst. 4. ad secundum, nisi quod addit, vbi consuetum est auctoritate ordinarij fieri restitutionem huiusmodi bonorum. Et probant, quia hoc videtur colligi ex cap. Cum sit, de Iudic. & cap. Quamquam de Vsur. in Sexto.

Asserit opinio secunda, non requiri Episcopi auctoritatem, sed licite fieri posse absque ea: atque hæc est opinio communis. Ita Scotus in 4. Dist. 15. quæst. 2. art. 4. Sotus Siluester, Gabriel, Nauarrus locis supra citatis, sic Angelus verb. Restitutio 2. num. 4. Rosella eod. verb. num. 15. Pisana eod. verb. num. 6. & colligi videtur ex cap. Cum sit de Vsur. vbi præcipitur ut quisque restituat vltimas male acceptas. Ad capitula verò, Cum sit, & Quamquam superius allata.

Respondetur in ijs constitui, ut per Episcopum restitutio fieret, quia dubium erat an Iudæus restitueret male per vltimas acceptas, & ideo statuitur, ut Episcopus curet fieri restitutionem.

Si roges, an aliquando Episcopus possit statuere, ut sine eo non fiat huiusmodi restitutio? Angelus, Gabriel, & Nauarrus enumerant quatuor casus, in quibus potest Episcopus statuere, ut sine eo non fiat huiusmodi restitutio. Primus casus est, quando mortuo illo, qui debebat restituere, nullus est relictus hæres. Secundus, quando is, qui debet restituere, non vult, & in iudicio agitur contra eum. Tertius, quando is, qui restituere debet, male distriberet. Quartus, quando huiusmodi incerta bona possidentur à manifesto vsurario: nam tunc ex iure restitutio fieri debet auctoritate Episcopi. Et hoc est, quod dicitur in cap. Quamquam de Vsur. in Sexto.

Si roges, an extra hos casus allatos statuto possit Episcopus sibi reseruare huiusmodi restitutionem, & excommunicare eos, qui talem restitutionem confecerint, vel fieri cūtauerint absque ipsius auctoritate? Respondetur ex Angelo, Gabriele, Rosella, Siluestro, Nauarro, & alijs communiter, Episcopum facere non posse, sed est aduertendum, accidere posse, ut aliquando Episcopus id iure constituat, v. g. quando competum esset dicitam restitutionem non fieri, aut male fieri: Item quando certo, vel probabiliter putat, si restitutio fiat per presbyteros, male eam fieri, ius habet prohibendi presbyteris, ne eam faciant, sed ipsi Episcopo faciendam relinquunt.

Quæres, an ea restitutio fieri debeat auctoritate Confessarij? Respondetur, ex vi præcepti non debere fieri, sed quisque potest per se huiusmodi restitutionem facere. Sic Angelus, Nauarrus, cum cæteris, locis supra citatis.

Quæres, an is, qui debet ista bona incerta restituere, possit sibi ut pauperi, & egeni ea retinere, vel suis cognatis ut pauperibus dare, & an possit id ex proprio suo consilio facere, confessario, aut aliquo alio prudenti, & bono viro non consulto? Respondetur, si ipse indigentia, vel cognatorum est certa, & euidens, posse, quia non peioris conditionis est ipse, vel suorum cognatorum inopia, quam alterius cuiusuis. Sed hac in re quisque debet solum, & fraudem vitare: facile enim in causa propria decipi solemus, dum proprio affectu, iudicio, & consilio ducimur: & ideo iure admovent Doctores, ut id fiat ex consilio confessarij. Est item aduertendum, quando indigentia propria, vel cognatorum non est simpliciter indigentia, sed tantum ad tempus, tunc huiusmodi bona incerta nequit sibi tuta conscientia retinere, cum non sit simpliciter pauper, & indigens: potest tamen ad tempus restitutionem differre, ut suæ interim, aut suorum cognatorum indigentia succurrat.

Illud item aduertendum, si quis sit simpliciter pauper, & tunc talia bona incerta sibi simpliciter tanquam pauperem eo euentu licet ad pinguiorem fortunam deueniret, non tenet cum restituere pauperibus: quia sicut pauperes, quibus fit talis restitutio, ea bona tanquam sua consumunt, sic iste tanquam simpliciter pauper, consumit hæc bona tanquam sua.

Quæres item, an quando Dominus rei perita scitur, sed est ita abens, ut ei eam modo fieri restitutionem non possit, nec tempus ad eam restitutionem faciendam expectari; tunc ea res tuto pauperibus restituatur? Respondetur posse id fieri licite, ut ait Couarruias in Regula Peccatum par. 3. & Nauar. cap. 17. num. 29. quia tunc petinde est, ac si Dominus rei esset incertus. Item, quæ hæc res restituenda, est modica, & Dominus rei distat, tunc sufficit eam dare pauperibus, quia iustè, & pie præsumitur voluntas Domini quod velit, & approbet eam dari pauperibus. Angelus verb. Restitutio. 2. §. 7. Quando ite in Dominus rei est certus, sed nescitur vbi nam habitat, tunc non obligatur eurgari ad querendum: Sed si verisimile est Dominum non restitutum, vel non eum paritutum, sufficit rem pauperibus restituere. Angelus eod. verb. §. 8.

Tertio queritur, An iustè retineat quis, quæ dicimus bo-

na incerta vi compositionis factæ cum Camera Apostolica, aut vi alicuius Bullæ Pontificiæ super huiusmodi bonis incertis retinendis? Respondetur iuste retinere, quia Papa habet auctoritatem expendendi hæc bona in alios vsus, & causas Reipublicæ viles, & necessarias. Supposito autē hoc iure, & auctoritate, iuste Papa concedit, vt qui sunt obligati ad prædicta bona incerta pauperibus restituenda; sibi aliquam partem retineant, & reliquam dent Cameræ Apostolicæ, vel ijs, quibus Papa applicauerit: hoc enim facit Papa, vt reliquam partem citius, facilius, & commodius restituat aliqua eorum bonorum parte ipsis condonata.

Deinde in hoc Papa nulli præiudicium facit, quia nullus pauper in particulari ius habet acquisitum ad hæc bona. Item licet sint applicata pauperibus in communi, id, vt supra diximus, factum est ex dispositione Reipublicæ, vel Principis; & cum pia causa sit, potest eam Papa mutare vt sibi placuerit iustis de causis.

Animaduertendum est, Papam eius quod dixi, generis compositionis non concedere, quando certus est Dominus rei, siue sit priuata persona, siue tota aliqua certa communitas: nam tunc tali personæ, vel communitati fieri debet restitutio. Item Papa non concedit istiusmodi compositiones nisi aliqua certa summa soluat, quæ taxari solet arbitrio Papæ.

Quæres, an in hac materia per pauperes intelligantur quæcunque alia opera pia? Respondetur ex Nauarro in *Apologia de Redibus Ecclesiæ, quest. i. Admonit. 77. nu. 4. Admonit. 28. num. 1.* intelligi quæcunque opera pia. Item non solum intelliguntur pauperes mendicantes, sed etiam alij qui indigent rebus ad congruam, & decentem vitam suæ sustentationem necessarijs, vt ait Nauarrus.

Quarto quaeritur, quid sit dicendum in casu isto quotidiano, v. g. vendidit quis triticum Communitati ultra iustum pretium taxatum lege, consuetudine, vel communi estimatione, & Communitas deinde ex tritico panem conficit, & vendit tanto pretio, vt possit indemnari se seruare, & totam eam summam, quam soluit pro tritico extrahere, an ista restitutio sit bonorum incertorum, an verò certorum: quod est quaerere, an restitutio fieri debeat toti Communitati, quæ est certa quadam persona; an verò fieri debeat ipsis ciuibus; nam si istis fieri debet, restitutio erit incerta, & retineri aliquid, & compositio fieri poterit cum Papa. Respondetur, fieri debere ipsis ciuibus, quia isti sunt defraudati, quibus cariori pretio panis est venditus, eo quod triticum est Communitati venditum ultra iustum pretium; & quia communitate triticum emit nomine Ciuium, & in bonum ipsorum.

Vbi nam sit faciendæ rerum inuentarum restitutio.

CAPVT XXVII.

DE Rebus inuentis, earumque restitutione S. Thomas 2. 2. q. 66. art. 5. ad 2. & Caic. *ibid.* Sotus *lib. 5. de Iustitia, & iure q. 3. art. 3. ad 3.* Couar. in *Reg. Peccatum par. 3. q. 1. & 2. per totum.* Gabriel in 4. *Dist. 15. art. 3. dub. 7.* Palud. *cod. lib. 5. Dist. 9. 2. art. 2. in fine.* Nauar. *cap. 17. num. 120. & seqq.* Siluester, & Angelus, Rosella, Taberna, Armilla *verb. inuentum.*

Notandum est primo de rebus inuentis multa dubitari solere. Primo Cuiusnam sint animalia inuenta, quorum Dominus, qui ea perdidit, ignoratur. Secundo cui usnam sint bona, quæ fuerunt alicuius, sunt tamen derelicta. Tertio cuiusnam sint mineralia, quæ inueniuntur, item putei, vel stagna salis, lapideæ, fodinæ: item thesauri, insula inuenta; item gemmæ, lapilli in litore maris procreati. Item feræ, & volucres, & pisces in laqueis, vel rebus inuentis, laqueorum vel rerum Domino non comparere. Tum amissa ex incendio, ruina, naufragio, & inuenta ab aliquo. Præterea, & data in mare gratia nauis leuandæ, seruandæque: Tigna

Instit. Moral. Pars 3.

itidem ex aquarum alluione relicta, & inuenta: Sed de his omnibus sigillatim diximus in *tractatu de Rerum Domino acquirendo, & amittendo.*

Secundo est annotandum præsentis loci esse de ijs bonis tractate, quæ inueniuntur, & certò constat ea fuisse amissa à certo Domino, & non ab antiquo tempore.

His positis, sunt duæ opiniones; Prima asserit esse restituenda pauperibus. Secunda opinio est Soti *loco citato* asserentis, prædicta bona inuenta posse tuta conscientia inuentorem sibi retinere, etiam si pauper sit, si post factam moralem diligentiam, eorum Dominus non comparet. Nam inter omnes conuenit, prius esse moralem diligentiam adhibendam in Domino rei perditæ, & inuenta quaerendò.

Probat autē Sotus suam opinionem, quia id generis bona æquiparentur ijs bonis, quæ suo Domino carent: Vnde sicut bona communia per occupationem facta sunt eius, qui primò occupauit ea, sic etiam eiusmodi bona amissa, & inuenta sunt propria eius, qui inuenit ea, quia eo ipso quod fuerunt amissa, & facta idonea & sufficienti diligentia eorum Dominus non apparet, redeunt in pristinam conditionem, quam habebant res, quando erant communes.

Deinde ius naturale non dicit, vt hæc bona amissa, & inuenta dentur pauperibus; quoniam talis obligatio solum pendet ex iure positio humano, canonico, vel ciuili. In presentia autem disputatur, an sint restituenda ex vi iuris naturalis. Item quia hæc restitutio bonorum cum sit pauperibus, fit in bonum Domini rei, vt profit eius anima.

Sed contingit aliquando, vt Dominus rei sit Paganus in infidelitate mortuus, cui nihil potest prodesse restitutio facta pauperibus. Demum, inter ipsos paganos, & Gentiles aliquando accidit, vt res amissa inueniantur, in quas vim non habet ius Humanum, Canonicum, vel Ciuile.

At prima opinio est communis Theologorum, & Iurifconsultorum asserentium, bona prædicta esse necessariò restituenda pauperibus. Hæc opinio mihi videtur in præsequenda, tanquam communis apud antiquos maxime: Eius enim generis bona non carent Domino, licet ignoretur, ergo furtim committitur, qui sibi ea bona propria auctoritate usurpat, & retinet. Item capite, seu quaestione precedenti, bona incerta etiam ex opinione Soti sunt restituenda, ergo etiam inuenta: nam in vtriusque est eadē ratio, si quidem certò constat hæc, & illa Dominum habere, licet quis ille sit, ignoretur. Siquidem falsò putat Sotus istiusmodi bona inuenta, facta esse communia: Hæc enim eadē ratione diceret incerta bona facta esse communia. Insuper talia bona inuenta non habentur tanquam vacantia, aut derelicta, aut millia, de quibus statim dicemus ergo sunt necessariò restituenda. Quod si roges cum Soto, cui ea bona sint restituenda ex vi iuris naturalis? Respondetur: in hoc conuenire nos cum Soto, pauperibus esse restituenda solum ex vi iuris humani. Vnde eadem iure possunt hæc bona conuerti in alios vsus necessarios, vel viles Reipublicæ: Sed dicimus etiam ex vi iuris naturalis Reipublicæ conuenire, vel Principi, vt ex eius dispositione distribuantur in vsus, quos iudicauerit Reipublica expedire: nam eo ipso, quod eorum Dominus non apparet post sufficientem diligentiam adhibitam ab eorum inuentore bonorum, in Domino eorumde quaerendo, pertinent ad publici iuris dispositionem, non autem ad priuatam inuentoris auctoritatem. Et hoc dicitur ius naturale, quod etiam vim habet inter Paganos, & Gentiles.

Ex dictis sequitur, quo pacto contrariæ opinionis argumenta facile diluantur. Vnde id, quod habetur *1. q. 3. cap. Multi, ex Hieronymo, & eadem causa, & quaestione capite, si quid, ex Augustino*, furtum esse, inuenta non reddere, non solum est verum, quando Dominus rei apparet, vel quando sufficiens, & idonea diligentia adhibita non est, quod summe fatetur Sotus, sed etiam quando post sufficientem diligentiam adhibitam Dominus rei non comparet.

Primo quaeritur, An inuentori rei perditæ sit licitum pro inuentione præmium aliquod petere, & accipere à Domino rei? Rario dubitandi est, quia ex lege iustitiæ tenetur rem inuentam Domino reddere; sicut pro deposito reddendo,

O

non